

Laca Tijdingen

Driemaandelijks tijdschrift van LACA,
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 4 - Nummer 3 - maart 1993

Laken

*Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857*

1. - GOEDE GOLFLENGTE.

Het openingsartikel van het nieuwe tijdschrift "ARCHIVARIA", dat onlangs te Sint-Niklaas in het leven werd geroepen, verdiende al onze aandacht. De tekst is van de hand van de Heer Herman BALTHAZAR, Gouverneur van Oost-Vlaanderen. Zijn helder geformuleerde "Ten Geleide" bevat een reeks beschouwingen die voor ons, niet-professionele historici, bijzonder bemoedigend klinken. Wij weerhouden slechts de voornaamste.

De grote historische veranderingen - zo poneert hij - hebben op het lokale vlak interessante sporen nagelaten. Talrijke speurders die, gedreven door liefde en belangstelling voor hun regio, deze sporen natrekken met de bedoeling de leefwereld van de gewone mens in kaart te brengen, worden nog al eens als "amateurs" bestempeld. Geen sprake van - zo zegt hij - de soms meesterlijk door hen geschilderde werkstukken, handelend over de meest uiteenlopende lokale materies, zullen steeds de motor van de moderne geschiedschrijving blijven. Nauw contact met professionelen en desgevallend met het pas opgerichte "Centrum voor Geschiedenis" in de schoot van de Gentse universiteit (Gentse Seminarie voor Moderne Geschiedenis) is uiteraard een garantie voor kwaliteit.

We zitten dus met onze LACA-werking toch op de goede golflengte ! Zo hoort U het eens van een ander.

2. - MONUMENTENZORG.

Op initiatief van de Heer THYS, Minister van Openbare Werken en Verkeer van het Hoofdstedelijk Gewest Brussel, werd een inventaris opgesteld van een reeks monumenten, gelegen langsheen de regionale wegen in het Brusselse. Deze inventaris omvat een tachtigtal monumenten dat zowel door het Sint-Lukasarchief als door het Archief van de Moderne Architectuur werd samengesteld.

Wat de Lakense regio betreft komen drie belangrijke werken op deze inventaris voor :

- Het monument van de Arbeid ; gelegen aan de Lakenbrug naast het kanaal. De bekende beeldhouwer Constant MEUNIER schiep deze uitzonderlijk mooie constructie. (Zie LACA Tijdingen jaargang 1 nummer 1 blz 12).
- De voetgangerstunnel onder de Koninginnelaan ; naar een ontwerp van de befaamde architect Alban CHAMBON. (Zie LACA Tijdingen jaargang 3 nummer 3 blz 17/24).
- De Neptunusfontein ; gelegen bij de Dikke Linde, naast het Chinese Paviljoen dat intussen ook een volledige restauratiebeurt kreeg. Het is een kopie van het originele werk dat zich op de Piazza del Nettuno te Bologna (Italië) bevindt en in 1563 door de beeldhouwer Jean de BOLOGNE werd uitgevoerd. (Zie LACA Tijdingen jaargang 1 nummer 1 blz 13).

Wij hadden deze geruchten opgevangen, doch vonden het raadzaam bevestiging te vragen aan een beleidsmedewerker op het kabinet van de Heer THYS. Ziehier wat we mochten vernemen :

De monumenteninventaris werd inderdaad opgesteld. Momenteel werkt men een voorrangspedure uit. Restauratiekredieten zijn reeds voorzien. Wat de uitvoeringsmodaliteiten betreft, alsook de termijnen kon men zich niet uitspreken.

Het verheugt ons, heemkundigen, te vernemen dat het Hoofdstedelijk Gewest Brussel een daadwerkelijk beleid voor monumentenzorg uitbouwt en juichen dan ook ten volle het initiatief van de Heer Minister THYS toe ! We zullen met interesse deze zaak volgen en hopen onze lezers te gelegener tijd de positieve resultaten te kunnen toelichten.

3.- VAN EEN TIJDSCHRIFT EN KASTELEN.

Op onze schrijftafel ligt een prachtig ogend tijdschrift : "De Woonstede door de Eeuwen heen"; glanzend papier, uitstekend iconografisch materiaal, boeiende artikels ! Dit trimestrieel orgaan wordt uitgegeven door de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België en de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische buitenplaatsen en de Nederlandse Kastenstichting. Er bestaat ook een franstalige versie onder de titel : "Maisons d'hier et d'aujourd'hui". Zoals U ziet, een grensoverschrijdend initiatief. Deze vereniging telt meer dan 3.000 leden !

Het septembernummer (Jaargang 1992, nummer 95) trok onze bijzondere aandacht omdat Mevrouw Anne van YPERSELE de STRIHOU (Hoofdredacteur van het desbetreffende tijdschrift en co-auteur van twee standaardwerken, handelend over de geschiedenis van de Koninklijke Residentie te Laken - zie LACA Tijdingen jaargang 4, nummer 2, blz 18) in prachtige bewoordingen, het licht werpt op twee merkwaardige beeldhouwwerken van Franse oorsprong die, God zij dank, de tijd trotseerden en veilig gekoesterd worden in het Lakense Koninklijk Kasteel.

Waarover gaat het.

Onder de titel : "Van Saint-Cloud naar Laken, het halfverheven beeldhouwwerk van de trap van Koningin Marie-Antoinette", schetst zij de lotgevallen van een achttiende-eeuws meesterwerk van Franse oorsprong.

In 1785 koopt Koningin Marie-Antoinette een kasteel te Saint-Cloud. Zij laat onmiddellijk verbouwingswerken uitvoeren en geeft opdracht aan beeldhouwer Joseph DESCHAMPS twee halfverheven panelen te realiseren ter versiering van het nieuw op te trekken trappenhuis. Als thema kiest de meester : de wedren van Hippomenes en Atlanta, en de zegepraal van Flore. Tijdens de Frans-Duitse oorlog wordt het kasteel verwoest, een eerste maal in 1870, een tweede maal in 1871. Het prachtige domein zal verkrotten en nooit meer hersteld worden. Wanneer Koning Leopold II, na de fatale brand in 1890 het Lakense Kasteel laat uitbreiden (Architect GIRAULT) slaagt hij er in de twee halfverheven beeldhouwwerken, na restauratie, aan te kopen. Zij versieren nu nog steeds een salon in de Koninklijke Residentie te Laken.

Wij raden onze lezers aan dit artikel in een of andere bibliotheek van de Stad Brussel te lezen. Het loont de moeite.

L. CANDAU
Voorzitter

De onvolprezen kunstschilder Albert BOCKSTAEL was de kleinzoon van burgemeester BOCKSTAEL.

Sinds LACA-Tijdingen bestaat hebben we nog geen aandacht besteed aan Albert BOCKSTAEL, kleinzoon van burgemeester Emile BOCKSTAEL. Hij overleed een paar jaar geleden maar tijdens zijn lange kunstenaarsloopbaan prijkten zijn kunstwerken in meer dan 130 tentoonstellingen in binnen-en buitenland. Hij voelde zich aanvankelijk aangetrokken tot het expressionisme maar evolueerde naar zijn eigen stijl, door kunstcritici genoemd, "het poëtisch en mystiek realisme van BOCKSTAEL. Deze bijdrage wil een aanzet zijn om hem te leren kennen.

Albert BOCKSTAEL werd in de Brusselse regio geboren. Hij zag het levenslicht in Anderlecht op 9 september 1898. Hij groeide in de hoofdstad op, terwijl zijn grootvader nog als burgemeester zetelde in Laken tot 1921.

Albert betoonde als jonge knaap reeds zeer veel belangstelling voor tekenen en uitte de wens om kunstschilder te worden. Zijn ouders schreven hem in als leerling in de "Académie royale des Beaux-Arts de Bruxelles".

Zijn medeleerlingen waren in 1916 Victor SERVVRANCKX, net één jaar ouder, en René MAGRITTE, zijn leeftijdgenoot. Tijdens hun studies woedde de oorlog en leefde Brussel onder een bezettingsregime. Het kostte de 20-jarige BOCKSTAEL in 1918 een tijdlang burgerlijke gevangenschap in Diest.

Het schilderen zat de jonge Albert in het bloed en aanleg om te dichten en te schrijven waren hem ook niet vreemd. Hij was gewoon een creatieve persoonlijkheid van kindsbeen af. Na zijn vrijlating ging hij enkele jaren mee als matroos op een handelsschip wat hem de regio Antwerpen deed kiezen als definitieve woonplaats. Hij huwde er met zijn geliefde Palmyre en stichtte een gezin. De stad was hem echter té druk om zijn hobby als schilder uit te oefenen. Hij verkoos in alle stilte en rust te werken in zijn atelier in Wintham aan de Rupel.

Opnieuw werd de stille gang van zijn leven verbroken door de Tweede Wereldoorlog, die hij in Duitse krijgsgevangenschap uitzat. Terug vrij, wijdde hij zich weer aan zijn beroep en zijn "hobby". Hij bleef steeds nieuwe zaken creeëren, zelfs toen hij reeds ver in de tachtig was. Hij overleed in Wommelgem op 7 november 1989, op 91-jarige leeftijd na een rijk en gevuld scheppend leven opgebouwd te hebben.

Als dichter werd hij door de critici niet zo gewaardeerd, maar desondanks loont het de moeite er kennis mee te maken. Zijn boek, "La belle Journée", geschreven tijdens zijn tweede gevangenschap in Duitsland, werd zonder Duitse censuur door Ed. l'Horizon Nouveau, Luik, uitgegeven. Daar drukte hij zijn levensopvatting in woorden uit : liefde is de energiebron van zijn creaties, het gevoel leidt hem en intuïtief voelt hij dat het Goede zal overwinnen. Ook zijn mystieke aanleg verwoordde hij in dat boek, maar dat deed hij ook nog in

andere geschreven teksten : "Vriend heb de moed me te vergezellen, de weg van de wanhoop is nog lang, maar uiteindelijk zullen we een verrukkelijke wereld ontdekken waarin we aan alles wat bestaat deelachtig worden...Maar om deze wereld te bereiken is het nodig dat we ons ontdoen van al de bolsters van ons bedrieglijk bestaan. We moeten ons verzoenen met maar datgene te zijn waaraan we ons met zoveel hardnekkigheid vastklampen. Wat zijn we ermee begaan om ons imago te redden, en wat al moeite getroosten we ons om niet bewust te worden dat er in wat wij schijnen te zijn niets eeuwig is. En nochtans is het geluk afhankelijk van een waarachtige eeuwigheid. Wij moeten er ons op voorbereiden om met liefde te leren sterven door elke dag liefdevol te beleven. De mens zal eenzaam blijven zolang hij zonder liefde is".

Albert BOCKSTAEL was als kunstschilder een telg van de 20e eeuw. We proberen dat duidelijk te maken door er van uit te gaan dat de wezenselementen van de hedendaagse kunstbewegingen kunnen herleid worden ofwel tot vormelijke schoonheid ofwel tot expressieve waarde.

BOCKSTAEL liet zich als jonge kunstenaar inspireren door de tweede genoemde beweging, met name de expressiebewegingen. Deze kunst geeft uiting aan iets innerlijks en vervormt daartoe de werkelijkheidsvormen. BOCKSTAEL volgde die expressionistische beweging vanaf ca 1924 samen met anderen. Hij kende zo onder meer Valerius DE SAEDELEER (+1941), een Vlaams expressionist uit de befaamde Latemse school, die bekend geraakte door zijn Breugheliaanse landschappen. Met enkele grote werken zoals "Rupelmonde", "La Kermesse", "Le Carrousel" verwierf Albert bekendheid. Hij kwam in contact met persoonlijkheden in de kunstwereld en exposeerde in binnen-en buitenland in de jaren dertig. Nochtans was de nabloei van het expressionisme al aangebroken en keerde men terug naar meer realisme, mede onder invloed van de crisisjaren van de jaren dertig.

LEEFMILIEU

Toen Albert BOCKSTAEL terugkeerde vanuit zijn tweede Duitse gevangenschap, ging hij alléén als schilder de weg op van het naoorlogse neo-realisme. Hij wilde terug naar de natuur, het leven en de mens, naar het gemoedsleven van mensen, kortom, méér als poët de wereld zien.

Zijn beelden groeiden uit zijn menselijke geest en waren geen weergave meer van de werkelijkheid, dus géén portret. De beelden gaven met lijn en kleur aan wat de schilder beroerde. Het reële was wat rondom ons was als we leden of liefhadden, niet de zintuiglijke waarneembare realiteit. Dus was deze kunstbeweging tijdeloos, magisch maar toch verstaanbaar.

BOCKSTAELS persoonlijkheid doordrong deze opvatting van het neo-realisme. Hij was een genereuse natuur, ruim en hartelijk én individualistisch. Hij reageerde met felheid tegen de teloorgang van het natuurlijke; hij wilde trouw, bescherming van kind, vrouw en man, dieren en bomen, bloemen, vrede. Hij wilde de gemeenschap behoeden voor de vernietiging. Hij wilde een boodschap brengen. Zijn gevoel

leidde hem. Het Goede zou uiteindelijk overwinnen. Hij beeldde zijn gevoelens uit door gebruik te maken van warme bruine en diepblauwe kleuren. Hij maakte deel uit van de beweging der poëtische en mythische realisten.

In zijn "Toren van Babel" gaf hij een eigen visie op Babel, maar nam de basisvorm van BREUGHEL'S toren over. Hij schiep hier een enorme ruimte in de ruimte met hemel en aarde. Men ziet er de oorlog, de machtswellust, het einde van de levenswaarden in donkere tinten. Maar de oranje zon laat zijn stralen neer op een veilig ommuurde tuin met zonnebloemen en tuintafel: het stille, veilige geluk ver weg van het gewelddadige der wereld.

Albert BOCKSTAEEL exposeerde zonder ophouden in België, Frankrijk en Duitsland. In 1961 maakte de B.R.T. een zeer waardevolle film over hem : "Ten huize van Albert BOCKSTAEEL...". In 1974 werd hij gepresenteerd op de Kunstmesse te Dusseldorf, één der voornaamste plaatsen voor de handel in hedendaagse kunstwerken. Zijn werken werden aangekocht door de Belgische Staat, het Gemeentekrediet van België, het Museum van Moderne Kunst te Luik, het Congrespaleis te Luik en door talrijke verzamelaars in binnen-en buitenland. Toch is hij nooit zo beroemd geworden als zijn medestudent René MAGRITTE. Misschien was hij een te grote individualist wat G.Matthijs doet spreken van een miskend *bockstaelisme*, een -isme dat we moeten leren begrijpen.

Geraadpleegde literatuur

Mijn dank gaat naar erelid, de heer Raf.Bockstael, zoon van Albert, om zijn bereidwillige terbeschikkingstelling van documenten.

"Albert BOCKSTAEEL", de meester van het poëtische en mystieke realisme. Catalogus huis Hellemans, Edegem, 1983.

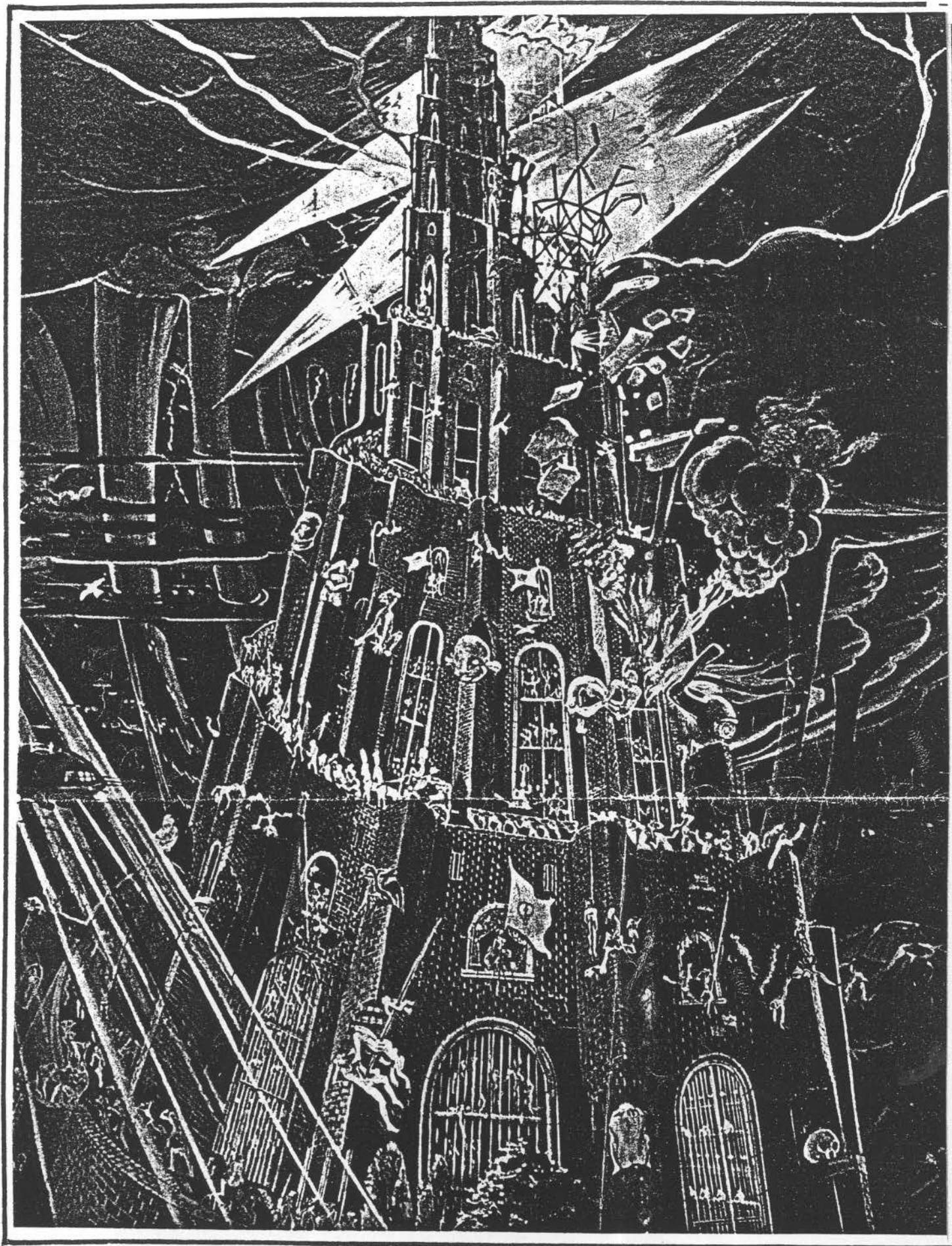
MATTHIJS, G.-M. Beaux-Arts, l'Heure de la justice va-t-elle enfin sonner? . Krantenartikel, 21.01.1983.

MERTENS, Frans, Albert BOCKSTAEEL, in: Kerk en Leven, 1972, p.7

TURKRY, E. Albert BOCKSTAEEL (70) opent het nieuwe seizoen. in: Gazet van Antwerpen, 04.09.1968

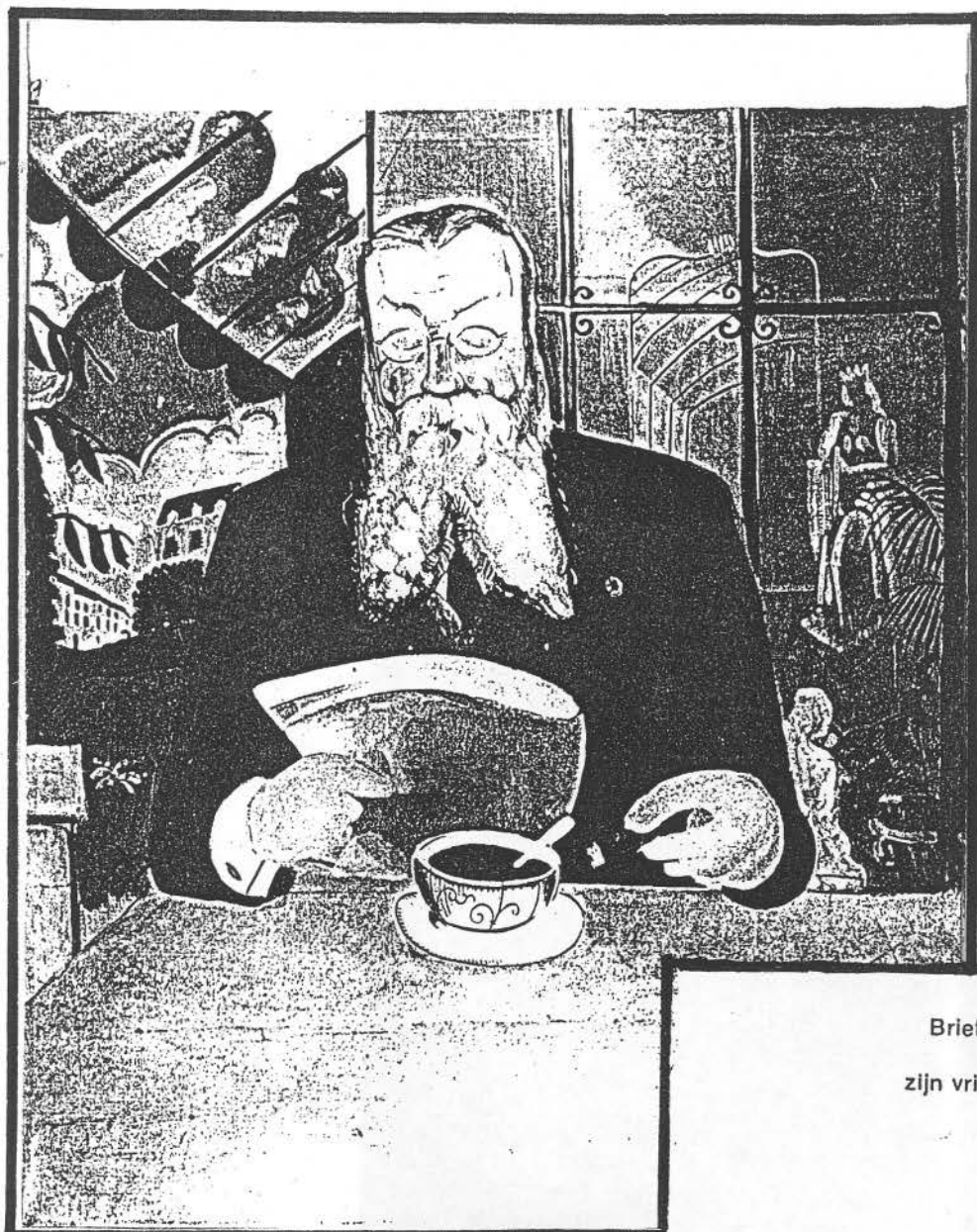
VAUCAIRE, Paul, Albert BOCKSTAEEL ou de l'expressionisme au surréalisme. in: La vie intellectuelle, visites d'ateliers. Krantenartikel, 1963.

TOREN VAN BABEL

Albert Bockstael

Portret van
Emile BOCKSTAEL
geschilderd omstreeks
1924/1925
door kunstschilder
Albert BOCKSTAEL
(zijn kleinzoon)

Brief van René MAGRITTE
aan
zijn vriend Albert BOCKSTAEL

Mon cher Bockstaël,

J'ai vu ton exposition, que je suis
empêché de voir cet après-midi. Tu as
peint de très belles choses et je soutiens
que le public t'accorde beaucoup d'intérêt,
celui que sincèrement je crois que tu mérites.
Si les "collectionneurs" pouvaient aussi
faire preuve d'esprit en t'achetant
beaucoup, ce serait bien aussi. Mais,
les sentiments que tu exprimes et que sont
justes, ne font pas beaucoup espérer du
monde tel qu'il est et qui ne semble pas
prêt à changer.

Très cordialement à toi
René Magritte

UIT DE VERZAMELING V. CAPRON.

I.v.m. DE NALATENSCHAP VAN LEOPOLD I.

Een jaar na de dood van Leopold I, komen zijn twee zonen tot een vergelijk m.b.t. de verdeling van de verzameling schilderijen van hun vader.

Leopold II krijgt het grootste deel van de schilderijen toegewezen zodat de paleismuren niet ontsierd worden. Als wederdienst is hij bereid zijn bibliotheek te verkopen aan zijn broer. Desbetreffend is er een briefwisseling geweest tussen beiden.

Ziehier de tekst van de brief van Philippe aan Leopold II :
(origineel in mijn verzameling)

"

Le 8 Janvier 1868,

Mon bien bon Frère,

J'apprends que tu désires garder tous les tableaux de la succession, désirant t'être agréable je suis tout disposé à ne pas en réclamer ma part entière. Je voudrais seulement avoir 3 ou 4 tableaux sur les 29 qui se trouvent dans la succession. J'y tiens d'abord car ces tableaux sont tous de bons tableaux et que ce sont les seuls objets mobiliers que je recevrais sur la succession. Je t'abandonne très volontiers le superbe Van Dyck, portrait de Paul Devos qui à lui seul vaut tous les autres ensemble. Je voudrais avoir par contre le Rubens, portrait du peintre Franck évalué à 12 mille francs et les 4 Breughel, les éléments évalués à 10 mille. Je t'abandonne malgré une grande prédilection les 2 charmants petits Hals pour ne pas dégarnir ton second salon.

Naturellement si tu voulais garder ta bibliothèque qui est une affaire en dehors de la succession, je ne serais pas fâché d'avoir encore quelques tableaux, car j'aurai aussi plusieurs salons à garnir de tableaux.

Si tu acceptes définitivement mon offre de 90 mille francs pour ta bibliothèque, je te cède très volontiers ma part sur la table de mosaïque et sur le nécessaire de la Duchesse de Modène.

J'espère que tu trouveras ma proposition raisonnable et que cette affaire pourra se terminer le plus tôt possible. Si tu trouves que ta bibliothèque vaut plus que l'offre que j'en fais, je te prie de ne pas la céder, je ne voudrais pas avoir même l'air de recevoir un cadeau.

La bibliothèque est une assez grande charge et je ne pourrais en offrir plus que le prix qu'elle a à mes yeux. Pardon de t'ennuyer de tous ces détails, mais j'ai voulu être clair et n'ayant que rarement le plaisir de te voir, j'ai mis mes idées sur le papier.

Toujours

tout à toi

Philippe

"

Als antwoord hierop stelt Leopold II voor om zijn bibliotheek te verkopen voor 90.000 F, terwijl Philippe van zijn kant aan Leopold II zijn deel verkoopt van de schilderijen die zich bevinden in de salons van het koninklijk paleis zodat de muren van de salons onaangeroerd blijven.

(minuut van deze brief in mijn verzameling; origineel in de archieven van het koninklijk paleis en de tekst ervan werd gedeeltelijk gepubliceerd in "La Dynastie et la Culture en Belgique, Fonds Mercator, 1990, Erna Jacobs, Les Bibliothèques privées de la famille royale, p. 257")

" Palais de Bruxelles, 9 janvier 1868,

Mon cher Philippe,

Tu m'as dit l'autre soir que tu désirais avoir ma bibliothèque mais que tu ne la voulais qu'à un prix avantageux pour toi.

Tu m'as écrit avant-hier que cependant tu ne désirais pas recevoir de cadeau.

Voici selon moi le moyen de tout concilier.

Je te céderais ma bibliothèque pour 90 mille francs.

De ton côté tu me céderais au prix de l'estimation ta part des tableaux de la succession qui se trouvent dans les salons du Palais de Bruxelles.

Chacun de nous recevrait ainsi de l'autre un avantage en échange de l'accomplissement d'un de ses désirs.

Je dois te dire ici que je n'ai nullement la prétention de faire un arrangement par lequel je deviendrais propriétaire de tous les tableaux de la succession.

Je voudrais seulement, puisqu'il s'agit d'arrangements, en faire un de manière à ne pas dégarnir les salons.

Je préférerais céder ma bibliothèque pour 85 mille frs à dégarnir les salons d'autre chose que des 4 Breughel.

Je ne tiens guère ni à l'album, ni à la mosaïque, ni aux tableaux qui ne sont pas dans les salons.

Tout à toi

L

(grande hâte)"

Deze briefwisseling eindigt met een korte noot van Leopold II aan Goffinet (origineel in mijn bezit) :

"

17 Janvier 1868,

J'ai vendu ma bibliothèque 90 mille frs au Cte de Flandre. Mon Frère me paie en argent la somme ci-jointe, et le reste des 90 mille frs m'a été payée en tableaux."

L

In marge, noot van Goffinet : "reçu 37.530 frs."

V. CAPRON

9 Janvier 1868.

Palais de Bruxelles.

Mon cher Philippe.

Tu m'as dit l'autre jour
que tu désirais avoir une
bibliothèque mais que tu
ne la voulais qu'en un
prix ^{convenable} ~~raisonnable~~ pour toi.

Tu m'as dit ^{avant} hier
qu'en attendant tu en désirais
pas recevoir de cadeau.

Voici selon moi le moyen
de tout concilier. Père

Sint - Annadreef, nr 62.

----- Een mooi verhaal !

Lakenaars van weleer zullen zich de "Foyer des Orphelins" wel herinneren, zoals die tot eind 1934 gevestigd was op de hoek van de Tuinbouwersstraat en de Sint - Annadreef, nr 62.

Een zekere Raymond DEMANGELAERE, thans gepensioneerd en wonend in Jette, deed ons het weinig alledaagse verhaal van zijn leven.

Hij werd geboren op 17 februari 1921 en amper tien dagen later kwam de dood hem zijn moeder ontnemen; bovendien wou het noodlot dat noch zijn vader, noch zijn familie naar hem omzagen. Maar ene Juffrouw Augusta DE DECKER, die aan het hoofd stond van het tehuis III van de "Foyer des Orphelins" (die tehuizen waren over gans België verspreid - zie bijgevoegde documenten), ontfermde zich over hem en plaatste hem als baby bij de jonge wezen van 14 to 18 jaar om ze te leren omgaan met een klein kind. Dat was voor hem, zoals hij het zelf verwoordt, een haremleventje van kindsbeen af.

Kort na zijn geboorte verspreidde de "Foyer des Orphelins" bij personen en/of organismen die mogelijk door mecenaat hulp konden verstrekken een foto van de zuigeling en een memo betreffende de activiteiten van de "Foyer" (zie illustraties 1 en 2).

Toen het jongetje de schoolplichtige leeftijd had bereikt, werd hij overgeplaatst naar het tehuis VIII in de Sint - Annadreef. In de hierna verschijnende fotografische documenten ziet men het knaapje :

- (1) spelend met een bal in het park rond het privédomein langs de Sint - Annadreef; (zie illustratie 3)
- (2) in matrozenpak, rechts op de eerste rij, met achteraan Juffrouw DE DECKER. (zie illustratie 4)

Op het kerkhof van Laken prijken drie of vier monumenten waarvoor hij model stond bij de beroemde beeldhouwer Ernest SALU, onder meer voor de grafzerk van M. STRAETMANS (x), groot weldoener van de "Foyer des Orphelins" langs de Sint - Annadreef.

In 1925 werd aan Raymond DEMANGELAERE de tweede prijs toegewezen in een wedstrijd van mooie kinderen, georganiseerd door de "Foyer des Orphelins". (zie illustratie 5)

Hij liep school tot eind 1934, toen het tehuis VIII werd opgedoekt. Juffrouw DE DECKER werd verzocht op rust te gaan (zie illustratie 6)

De jongen werd dan opgenomen door een tante en begon te werken; hij werd gemobiliseerd in 1939, diende bij het 12de Linierement en werd krijgsgevangen genomen; in 1961 zette hij een punt achter zijn loopbaan als zaakvoerder van de Vandenborre-zaak in de Maria-Christinastraat.

- (x) Weg 8, perk 9A, in de buurt van het beeld "De Denker" van RODIN (ingang van het kerkhof aan het Kardinaal Cardijnplantsoen).

Maar daarmee is de kous nog niet af. Want, erg erkentelijk t.a.v. zijn opvoedster, juffrouw DE DECKER, die hij aanzag als zijn eigen moeder, bleef hij in contact met haar en bewees hij haar, naarmate zij ouder werd, dagelijks hulp en steun.

Raymond DEMANGELAERE trouwde op zijn 29ste en, met de instemming van zijn echtgenote, nam hij de vroegere opvoedster in zijn gezin op, waar zijn kinderen haar als "Bobonne" aanspraken, en zulks acht jaar lang, tot de juffrouw 87 lentes telde en in een rusthuis moest verzorgd worden, waar zij ontsliep op haar negentigste.

Als dit geen mooi verhaal is !

Interview en documenten verzameld door D. VAN KRIEKINGE
(vertaling D. COOLS-PULINCKX)

X
X X

Rubens konterfeitte in Laeken.

Het weeshuis waarvan hierboven sprake was gevestigd op een plaats waar voordien een bekende familie verbleef : de familie de CORDES. Haar domein bestond al in de 15e eeuw; dus voordat de Sint- Annadreef werd aangelegd (1626-1628) onder Albrecht en Isabella.

Een van de bekendste leden van de familie was Ridder Jean-Charles de CORDES die leefde op het einde van de 16e en het begin van de 17e eeuw. Zijn portret en dat van zijn tweede vrouw, Jacqueline de CASTRE (geschilderd omstreeks 1617-1618), bevinden zich in het Museum voor Oude Kunst te Brussel. Zij zijn van de hand van Peter Paul RUBENS. Dat deze beroemde Vlaamse schilder deze twee edellieden konterfeitte is niet verwonderlijk want hij is meerdere keren de gast van de de CORDES geweest in Laken. Hij maakte er zelfs een schilderij "Boerderij in Laken" in de buurt van de villa van de gastheer (zie illustratie 7; de oude kerk van Laken kan op de achtergrond herkend worden). Het doek bevindt zich nu in Buckingham Palace in Londen.

In het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek bevindt zich een tekening van F. J. DERONS uit 1731 met de afbeelding van een "Pamet (of pannet of parnet ?) Castielten op de slincken zij van de dreef te Laecken". Waarschijnlijk stelt het de villa van de CORDES voor.

Het gebouw werd afgebroken in 1820. Later werd een nieuwe villa opgetrokken die eigendom werd van een lid van de familie SOLVAY. Zijn erfgenamen stelden haar ter beschikking van de "Foyer des Orphelins", waarvan sprake hierboven.

J. D.

Bibliografie :

- Arthur COSYN; "La Villa des de CORDES à Laeken Bruxelles" in Bulletin Officiel du Touring Club de Belgique, januari 1926, p. 13;
- Roger PLATTON; "Laeken. A propos de la Drève Ste Anne", 1988, privé uitgave (heruitgegeven door LACA) p. 24.
- Robert VAN DEN HAUTE; "Rubens à Laken", in Folklore Brabançon, september 1990, p. 253.

Illustratie 1

Raymond DEMANGELAERE
als zuigeling.

N°521, le dernier don au Foyer des Orphelins
Bébé de 2 mois dont la maman est morte en lui donnant le jour.

Ce qu'a réalisé le Foyer des Orphelins à l'aide des
dons de ses généreux amis et protecteurs.

APRÈS le premier appel à la générosité du public, en 1915, le Home familial n° 1 fut installé à Bruxelles. Poussé par les circonstances tragiques — morts de soldats, de femmes de soldats absents, déportations, maladies et misère — le Foyer dut ouvrir successivement d'autres homes, à Bruxelles, à Charleroi, à Liège, à La Louvière, à Namur, à Anvers et à Gand. En cinq ans, les homes ont été aménagés, meublés et peuplés. 500 enfants, en majorité victimes de la guerre, y sont l'objet de soins affectueux et familiaux, ils fréquentent les cours des écoles publiques, les convictions philosophiques ou religieuses des familles sont scrupuleusement respectées. Les jeunes gens sont orientés, à l'âge de l'apprentissage, vers les professions pour lesquelles ils marquent des aptitudes spéciales, tout en tenant compte de leurs goûts personnels, lorsqu'ils connaissent un métier, le Foyer les aide à se procurer une situation honorable.

Le système des homes familiaux, instauré par le Foyer a déjà fait école dans différents milieux et semble appelé à se généraliser. Des œuvres privées, des administrations, des personnes isolées s'intéressant au sort des orphelins viennent fréquemment visiter les homes, étudier leurs services et les méthodes employées, afin de les mettre en application ailleurs.

Les 10 homes bruxellois ont entretenu depuis leur création, 521 enfants pendant 291.703 jours.

Illustratie 2

Activiteiten van de Foyer.

Illustratie 3

Raymond spelend met
bal in het park.

Le Comité se fera un plaisir d'adresser des notices
et brochures illustrées aux personnes qui voudront
bien les lui demander.

En donnant ce petit aperçu de son activité aux collaborateurs dévoués qui l'ont aidé à réaliser ce programme, le comité tient à leur exprimer encore ses sentiments de plus vive reconnaissance.

BRABANT	HAINAUT
Home I : avenue du Pesage, 18, Ixelles.	Home I : Charleroi (Nalinnes).
Home II : ch. d'Aisenberg, 432-434, Uccle	Home II : Charleroi (Jumet).
Home III : rue Veydt, 29, Ixelles.	Home I du Centre : La Louvière.
Home IV : chauss. de Vleurgat, 81, Ixelles.	Home II du Centre : La Hestre.
Home V : rue Auguste Danse, 34, Uccle.	Home III : Houdeng-Aimeries.
Home VI : rue Neuchâtel, 16, St-Gilles.	LIEGE
Home VII : rue Joseph Bens, 70, Uccle.	Homes I et II : rue de Joie, 113, Liège.
Home VIII : druve Sainte-Anne, 62, Lacken.	NAMUR
Home IX : ch. de Waterloo, 1038, Uccle	Home I : rue Léanne, 50, Namur.
Home A : av. Van Becelaere, 32, Boitsfort	ANVERS
Home B : rue du Pré, 1, Boitsfort (en voie d'installation).	FLANDRE ORIENTALE
	Home I : ch. d'Audenarde, 221, Gand.

Nous engageons vivement les souscripteurs à prendre un
abonnement à la Revue trimestrielle du Foyer des
Orphelins qui les tient régulièrement au courant de la
vie dans les homes et des nouvelles réalisations de
l'Œuvre.

Abonnement annuel : 2 francs.

JUIN 1921.

Illustratie 4

Raymond in matrozenpak ...
eerste rij ... uiterst rechts.

Le Foyer des Orphelins

Association sans but lucratif

SIÈGE SOCIAL :

Rue du Prince Royal, 59, Bruxelles

CONCOURS DE Beaux Enfants 1925

Le Jury du Concours de BEAUX ENFANTS organisé
au Salon de l'Alimentation de Bruxelles du 26 septembre
au 11 octobre 1925 a décerné un deuxième prix à votre
fils *Raymond*

Le nombre de participants à ce concours s'est
élevé à 810.

Bruxelles, le 11 novembre 1925.

Illustratie 5

Le Secrétaire Général,

Le Vice Président,

Bewijs dat Raymond
een mooi kind was.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Le Foyer des Orphelins

ASSOCIATION SANS BUT LUCRATIF

Siège social et Bureaux :

RUE DU PRINCE ROYAL. 59 - BRUXELLES

TÉLÉPHONE N° 11.28.18

COMPTE CHÈQUES POSTAUX N° 9322

Le 27 juin 1934.

Mademoiselle,

Le propriétaire du home VIII manifeste le désir de rentrer en possession de l'immeuble le 1er janvier prochain.

Le bail prévoit la renonciation par un préavis de trois mois.

Les travaux de construction du premier groupe de la Cité seront hâtés de façon à permettre une occupation à la date ci-dessus.

La population enfantine de votre maison sera donc la première à recevoir accès à la Cité. Partant là avec une toute nouvelle organisation, le Comité estime que le moment sera venu pour vous de prendre définitivement votre retraite à cette époque.

Nous pensons que cela correspond aux intentions que vous aviez lorsque vous avez sollicité la faculté d'être maintenue en service au delà du terme de la limite d'âge réglementaire.

Nous saisissons cette occasion pour vous remercier encore des bons et dévoués services que vous avez rendus au Foyer des Orphelins pendant votre longue carrière.

Veuillez agréer, Mademoiselle, l'assurance de nos sentiments distingués.

Le Secrétaire Général,

Hubertus
Ch. de Gronckel.

Le Président,

Herman Dons
H. Dons.

A Mademoiselle de Deken, (sic)
Home: VIII.

Illustratie 6

Het einde van een weeshuis
en van de loopbaan van
juffrouw DE DECKER.

- La Ferme de Laeken », de Rubens, d'après une estampe

Illustratie 7

Boerderij in Laken. Bemerkt op de achtergrond de oude kerk van Laken.

AANVULLINGEN.

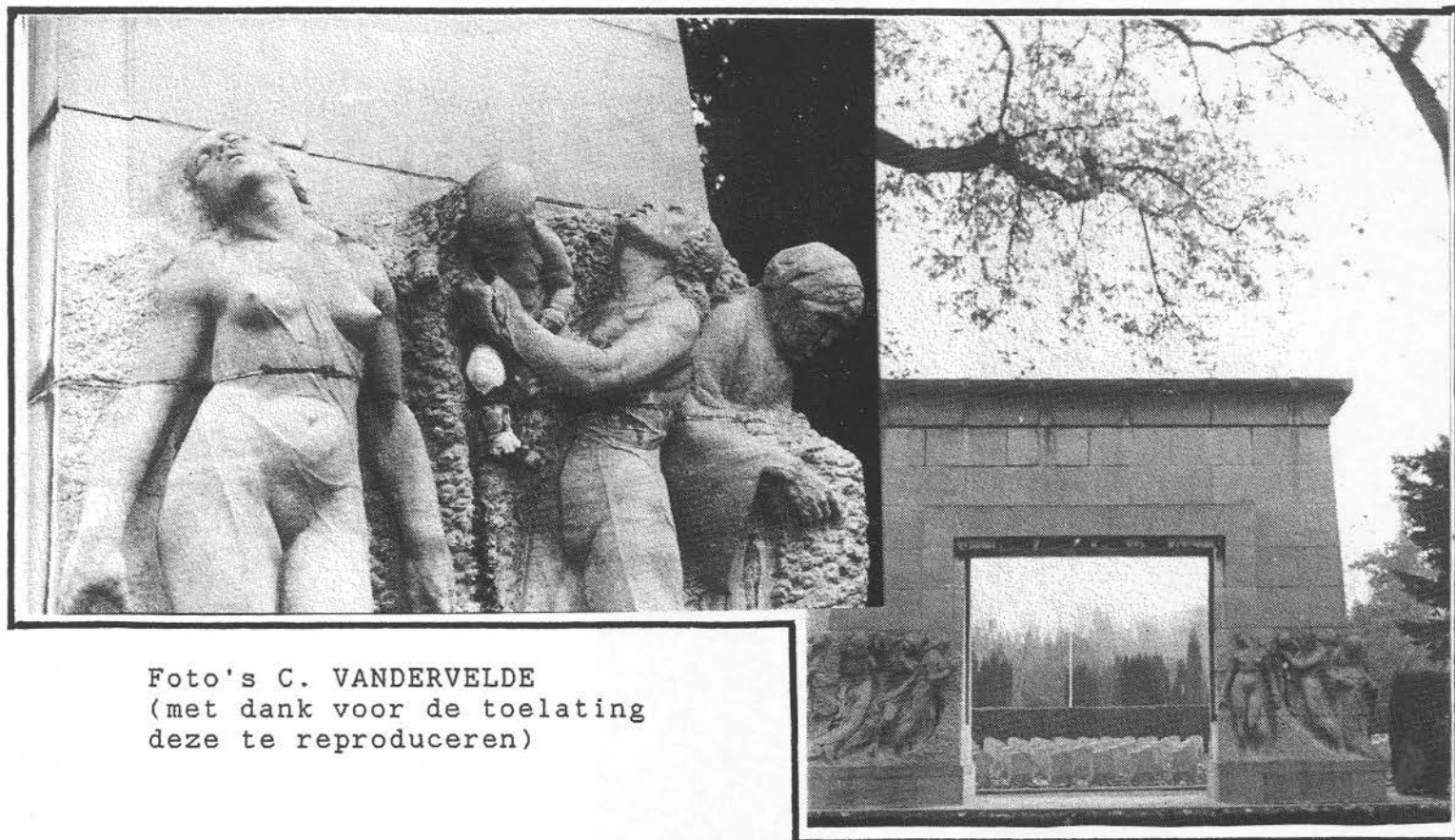
=====

I. - BEELDHOUWERK EN VERSIERINGSKUNST IN LAKEN.

Mathieu DESMARE.

Nadat het artikel in ons tijdschrift van december 1990 was verschenen, werd nog een imposant monument van deze Lakense beeldhouwer ontdekt : met name het monumentale portiek van het ereperk nummer 14 van de slachtoffers (militairen en burgers) van de twee wereldoorlogen op het kerkhof van Brussel (gelegen op het grondgebied Evere). De beeldengroep in blauwe steen omvat meerdere symbolen (uitgehouwen in "haut-relief"beelden) : De Smart, Het Aandenken (Le Souvenir) en De Rouw. (zie illustratie)

Bron : C. VANDERVELDE, La Nécropole de Bruxelles, Brussel, 1991.
Mijn dank gaat naar de auteur die de toelating gaf haar tekst hier over te nemen.

Foto's C. VANDERVELDE
(met dank voor de toelating
deze te reproduceren)

Ernest SALU.

Ons actief lid Hildegarde VERSTRAETE heeft sporen gevonden van Ernest SALU in Arnhem en Tilburg. Het is niet geweten om welke SALU (I, II, of III) het gaat.

LACA gaat op pad om daar meer over te weten te komen. Het valt Mevrouw VERSTRAETE op dat de bestellingen komen vanuit landen met protestantse meerderheid. Zouden sommige katholieken aldaar - die wonen in overwegend protestants gebied - liever hun opdracht gegeven hebben aan een katholieke beeldhouwer, vertrouwd met katholieke symbolentaal ?

Pierre DE SOETE.

Van deze beeldhouwer vond ik nog werken die niet vermeld werden in zijn biografie, verschenen in ons nummer 2 van de tweede jaargang (maart 1991).

Ons lid Marcel VERHEYLEWEGHEN vestigde onze aandacht op de medailles in de buste van burgemeester FOUCART in het parkje van de laan met dezelfde naam in Schaarbeek (zoals gemeld staat zijn buste ook in het gemeentehuis aldaar). (brons, 1938)

Ook werd ontdekt dat het embleem van de "Nationale Trofee van Sportverdienste" van de hand is van Pierre DE SOETE.

De trofee wordt jaarlijks toegekend aan de Belgische atleet (of ploeg) die de meest verdienstelijke prestatie volbracht op sportief vlak.

De trofee (enig exemplaar) wordt overhandigd aan de sportvereniging waarvan de atleet lid is.

Het werk (zie illustratie) omvat drie figuren : een gevleugelde Victoria (Romeinse Godin van de Overwinning, die twee personages van de roem voorstelt. Het eerste symboliseert de atletische sporten, het tweede de mechanische sporten. De bronzen groep is 60 centimeter hoog. Op het marmeren voetstuk staat het Latijnse inschrift :

"PRIMO PRIMORUM, PRAEMIUM"

"Aan de eerste der eersten, de prijs"

Het beeld dateert uit 1928 (de Nederlandse tekst werd aangebracht in 1966 (aan de achterzijde !)

De jury die over de toekenning beslist wordt voorgezeten door de burgemeester van Brussel en de overhandiging van de trofee heeft plaats in het stadhuis aldaar.

Een gedenkplaat (replica in reliëf van de "Trofee" in verguld brons) wordt aan de laureaat overhandigd (de atleet mag dit kleinood behouden).

Enkele bekende laureaten zijn o. m. de voetbalsploegen "Union St.-Gilloise" en R.S.C. Anderlecht, de lopers Gaston REIFF, Roger MOENS, Gaston ROELANTS, Emile PUTTEMANS, Karel LISMONT, de wielrenners Brik (Alberic) SCHOTTE, Rik (Henri) VAN LOOY, biljarter Raymond CEULEMANS, de voetballers Michel PREUD'HOMME, Jan CEULEMANS, Paul VAN HIMST, Judoka Ingrid BERGMANS. En in 1992 Annelies BREDÆEL, een roeister. (de Trofee is dus nu in het bezit van haar roeivereniging in Willebroek)

II. - NUTRICIA

In LACA Tijdingen van maart 1992 bracht "nen aave Lookeneir" herinneringen onder meer over de melkfabriek NUTRICIA.

In het archief van de Stad Brussel werd een mooie foto gevonden van deze melkerij. Zij dateert waarschijnlijk van enkele jaren na de Tweede wereldoorlog (let op de schaarse auto's). Wij konden haar aan onze lezers niet onthouden.
(zie blz 33)

J. DILLEN

DE BURGEMEESTERS VAN LAKEN.

Wist U, beste lezer, dat Emile BOCKSTAEL de laatste burgemeester van Laken geweest is ?

Ja natuurlijk, zult U zeggen. Maar weet U wie de burgemeester vóór Em. Bockstaël was ? En wie was de eerste burgemeester van Laken na de onafhankelijkheid van België ? Hoe zagen deze mensen eruit ?

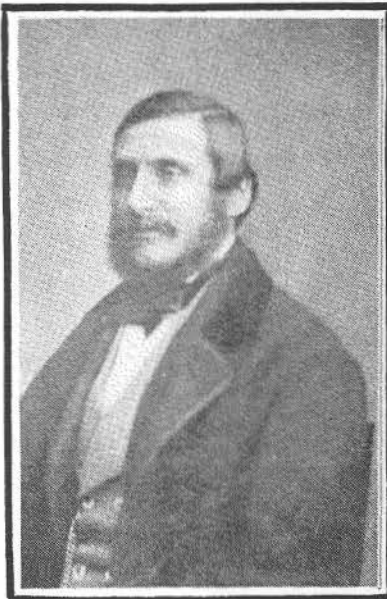
Het ligt nu niet in onze bedoeling U een volledige bibliografie van iedere burgemeester voor te leggen. Gewoon even kennis maken met hen.

Inleiding:

Dit zijn de originele tekst en de foto's gepubliceerd op prentbriefkaarten vóór 1905 door Delhaize frères & Cie. - Enseigne: "Le Lion". Chocolat des Bourgmestres. De teksten zijn ondertekend met de initialen: C.V. en V.C. voor wat burgemeester Herry betreft.

-----O-----

STORY - VAN WAES, B. Bourgmestre de Laeken (1830 - 1834)

Industriel important, B. STORY - WAES fut appelé à la succession de J.-B. CIREZ, qui fut successivement maieur et premier wethouder (bourgmestre) sous le régime hollandais (1815-1830).

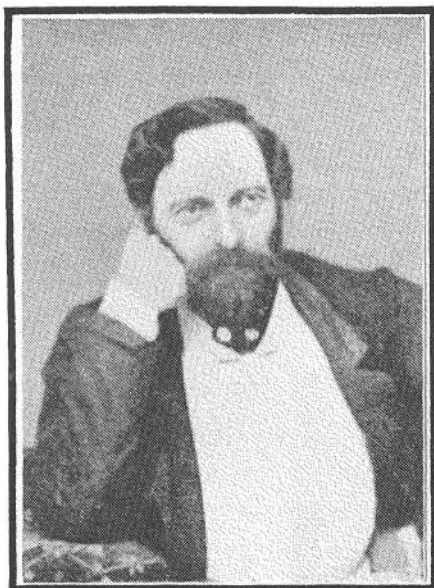
Il résilia ses fonctions à la révolution (*). STORY - VAN WAES se consacra avec zèle et intelligence aux intérêts de la commune de Laeken, qui lui doit ses premiers développements. En 1834, il rentra dans la vie privée. Une affreuse mort l'arracha à ses devoirs et à sa famille: il glissa, par accident, dans un vivier de son jardin, pendant qu'il avait à dîner de nombreux convives à l'occasion d'une fête patriotique; on ne s'inquiéta de son absence prolongée du dîner que

lorsqu'il fut trop tard. B. STORY -VAN WAES fut vivement regretté et sa mémoire est toujours honorée à Laeken. Gantois d'origine, il était l'importateur en Belgique d'un important système d'impression et de teinturerie sur étoffes.

(*) NVDR. Eigenlijk werd CIREZ afgezet door het nieuw bewind.

DEBY, Marc - Julien

Bourgmestre de Laeken (1834 - 1849)

Marc - Julien DEBY fut, en réalité, le premier bourgmestre de Laeken ayant prêté le serment constitutionnel lors de la réorganisation de la loi communale (1836). Ce magistrat avait recueilli la succession de B. STORY - VAN WAES.

Il occupait une belle propriété à proximité du palais de Laeken.

Il était très estimé du roi Léopold Ier, qui l'appelait vulgairement "mon bon voisin". La période pendant laquelle Marc Julien DEBY remplissait le poste de bourgmestre était une époque intéressante et prospère pour notre pays. Marc - Julien Deby a assisté, pour ainsi dire, à la naissance de Léopold II, du comte de Flandre et de la princesse Charlotte, car

il contresigna, comme bourgmestre de Laeken, l'acte de naissance de ces trois membres de la famille royale.

C'était un homme distingué, aussi dévoué que bienfaisant, charitable et affectueux.

HERRY, Ch. - J.

Bourgmestre de Laeken (1849 - 1872)

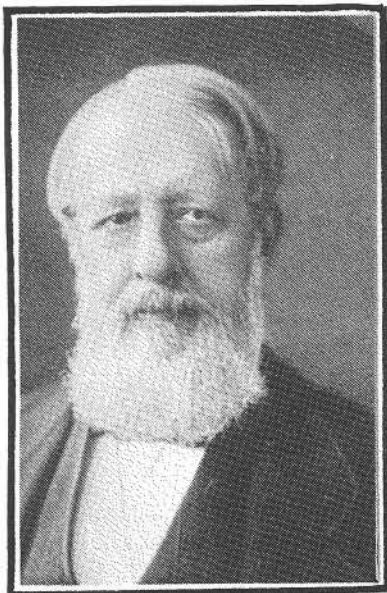
M. Ch.-J. HERRY était bourgmestre de la commune lorsque Léopold II prit possession du trône de Belgique, comme successeur de son père, le fondateur de notre dynastie. Le Roi, répondant aux hommages présentés par M. HERRY, au nom de la population de Laeken, dit: "Mes sentiments pour les habitants de Laeken sont connus. Ils savent que je fais des vœux pour l'embellissement de la commune, pour qu'elle monte de progrès en progrès." Inutile de rappeler comment Léopold II a tenu ses promesses.

Le bourgmestre HERRY, pendant les vingt-trois années qu'il dirigea l'administration de sa "résidence royale", se fit aimer de ses concitoyens par son caractère loyal et décidé: il a

joui de la confiance de Léopold Ier, autant que de celle de Léopold II. Il était conseiller provincial, chevalier de l'Ordre de Léopold, décoré de plusieurs ordres étrangers, médaillé pour actes de dévouement, etc.

VAN VOLXEM, Jules

Bourgmestre de Laeken (1872 - 1877)

Riche propriétaire, homme charitable et généreux, le bourgmestre Jules VAN VOLXEM parvint bien vite à se concilier toutes les sympathies de ses administrés.

Son souvenir est très vivace encore à Laeken. On ne regrette qu'une seule chose, c'est qu'il ait porté l'écharpe de bourgmestre pendant un si court espace de temps, car ses excellentes qualités ont fait paraître plus court encore son passage au pouvoir; mais on n'oubliera jamais, à Laeken comme ailleurs, l'étendue de ses bienfaits.

Les regrets ont survécu à sa mort, qui date de quelques années.

L'échevin E. BOCKSTAEL a fait les fonctions de bourgmestre, en 1877,

pendant quelques mois.

BOCKSTAEL, Emile

Bourgmestre de Laeken (nommé le 17 juillet 1877 (1) actuellement en fonctions)

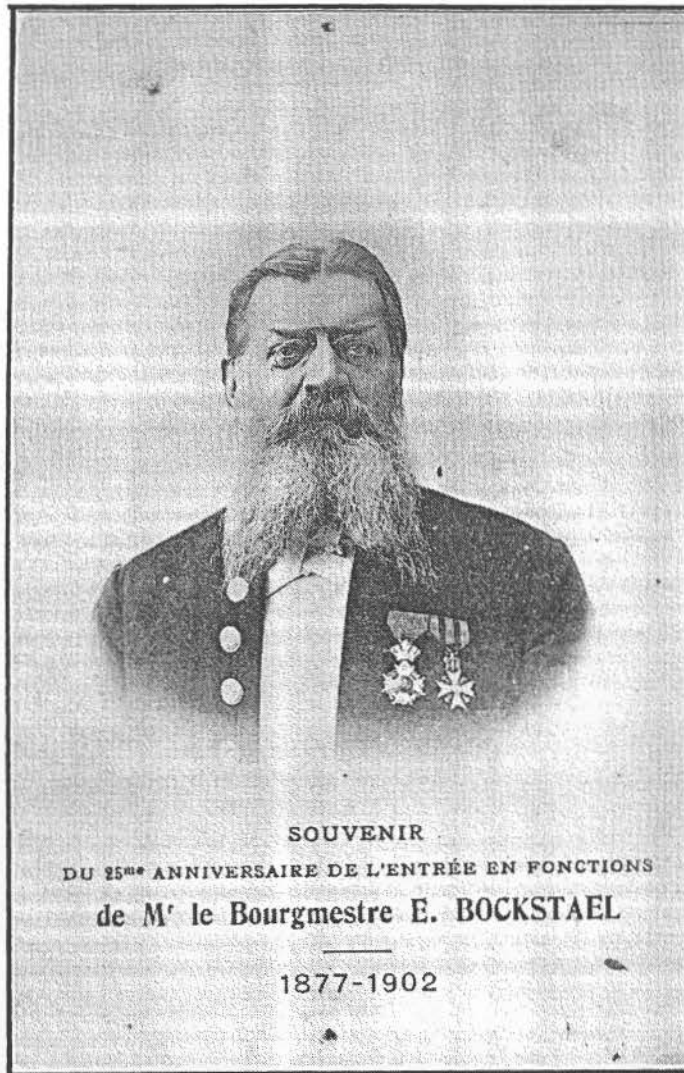

Ce serait probablement froisser la modestie de M. E. BOCKSTAEL que de faire, de son vivant, son éloge comme bourgmestre, Ingénieur de mérite, administrateur ferme et habille, il a rendu des services signalés à la commune, depuis les vingt-huit années qu'il dirige les destinées de la localité où réside la famille royale. Ses fonctions, telles qu'il les comprend, ne constituent vraiment pas une sinécure, quoiqu'on en dise. D'ailleurs, pour avoir la juste mesure de ce qu'il a fait et accompli, ainsi que de ce que l'on pense de lui, il suffit de se rappeler les hommages, qui

lui ont été rendus, par écrit et autrement, lors de son jubilé de vingt-cinq années comme bourgmestre de Laeken.

(1) Il fut bourgmestre intérimaire pendant deux ans.

E. CHRISTIAENS

Prentbriefkaart
uitgegeven in 1902
ter gelegenheid van
het 25-jarig
Burgemeesterschap
van Emile Bockstael
laatste burgemeester
van Laken.

EEN TOEMAATJE UIT DE VERZAMELING CAPRON.

Brief van prinses Stéphanie aan Goffinet.

Naar aanleiding van haar nakend tweede huwelijk (met graaf Elemer Lonyay) stuurt Stéphanie, per aangetekende zending, volgende brief naar Goffinet teneinde een beroep te doen op zijn steun in het vooruitzicht van de te verwachten negatieve houding van haar ouders.

Laxenbourg, 12 Oct. 1899

Cher Baron,

Les lettres annonçant au Roi et à la Reine la nouvelle dont je vous ai parlé à Spa sont expédiées. Malheureusement les journaux se sont, je ne sais comment, emparés de la nouvelle avant le départ des lettres aux Majestés et avant la publication officielle qui ne se fera d'après le désir formel de l'Empereur qu'en Nov. Je vous prie donc de garder aussi et encore le secret de ce que je vous ai confié, mais si le Roi vous parlait veuillez, cher Baron, plaider ma cause.

Ce serait terrible si le Roi m'ôtait ma dot et mon titre d'altesse royale que je voudrais garder.

Auriez-vous l'obligeance de m'écrire quelques lignes après votre conversation avec le roi.

Croyez à l'amitié sincère que vous garde pour toujours votre

Stéphanie

"

De tekst van de brief van Stéphanie aan haar vader alsook een tweede brief aan haar moeder, wordt weergegeven in het boek van Irmgard Schiel. Stéphanie, princesse héritière dans l'ombre de Mayerling, Ed. Duculot, 1980, p. 221.

De ouders van Stéphanie gaan niet akkoord met de plannen van hun dochter. Leopold II en Marie-Henriette breken met haar en ontnemen haar zowel haar titel van koninklijke hoogheid als haar rente. Dankzij de tussenkomst van keizer Franz-Josef die welwillend is t.o.v. Stéphanie, wordt evenwel van die maatregelen afgezien.

Het huwelijk van Elemer Lonyay en Stéphanie heeft plaats op 22 maart 1900 in Miramar, het sprookjesachtige kasteel waar tientallen jaren voordien haar tante Charlotte verbleef.

Bij de huwelijksplechtigheid is niemand van het Belgische vorstenhuis aanwezig.

Na 45 jaar gelukkig huwelijksleven sterft Stéphanie op 23 augustus 1945 in de gezegende leeftijd van 81 jaar. Haar echtgenoot sterft een jaar later, hij werd 83. Beiden werden begraven in de Benediktijnerabdij van Pannonhalma (Hongarije) waar zij toevlucht hadden gezocht nadat hun kasteel van Oroszvar bezet werd eerst door een Duitse S.S.-eenheid, naderhand door de Russen.

12 Oct. 1899

Lemberg

Cher Baron,

les lettres annonçant
au Roi et à la Reine la
nouvelle dont je vous ai
parlé à Spa sont expédiées
très soigneusement les jour-
naux de tout je ne sais com-
ment, en attendant de la nou-
velle avant le départ des
lettres au Roi et avant

R. N° 152

Monsieur le Baron
Auguste Goffinet Secrétaire
des commandements de
h. h. h. h.

Bruxelles

3 rue de la Science

(Belgique)

la publication officielle
qui en sera faite d'après
le désir formel de l'Empereur
qui en fera. Je vous
prie donc de garder secret
et encore le secret de ce
que je vous ai confié -
même si le Roi vous par-
lait venilles, cher Baron,
plaider ma cause.
Le secret terrible si le Roi
m'était ma dot ou mon

titre d'attente royale que je
voudrais garder.

Amicalement, sous l'obligation
de m'envoyer quelques lignes
après votre conversation
avec le roi.

Amicalement à l'amitié sincère
Que vous garde pour
toujours votre

Stéphane

OVER DE MIN VAN PRINSES CLEMENTINE EN HAAR KLEINZON - DEKEN.

Van een onzer leden de Heer L. VAN AUDENHAEGE uit Sint - Lambrechts - Woluwe ontvingen wij onderhavig artikel dat ons interessant lijkt.

Hij is de auteur van het boek "Très Belle" dat het leven van Barones de VAUGHAN en haar relatie met Leopold II beschrijft. ("Très belle" was Leopolds aanschrijftitel voor Barones de Vaughan, vandaar de titel van het boek).

De Redactie.

Van DEKEN STOFFIJN, KLOSKE en L E O P O L D II.
=====

Pastoor-deken Isidoor STOFFIJN die zich met hart en ziel aan Woluwe heeft gegeven (van 1959 tot 1981) is in 1982 overleden, 67 jaar oud.

Hoe curieus ook : "officieel" was hij een maand jonger dan in werkelijkheid. Hoe kwam dat ? Hij zag het levenslicht in september 1914, in volle oorlogsgewoel. Daarom werd zijn geboorte pas op 13 oktober aangegeven en in de registers van de Burgerlijke Stand opgetekend.

Deken STOFFIJN vertelde graag volgende "koninklijke" anekdote. Zijn overgrootmoeder, echtgenote van "Kloske", die een stoere Vlaamse vrouw van de Mutsaard (bij Laken) moet geweest zijn, werd ooit als "mem" (voedster, amme) aangezocht voor de jongste dochter van Koning Leopold II en koningin Marie - Henriette, prinses Clementine.

De "mem" werd niet betaald voor de borstvoeding aan het koninklijk wicht, maar zij en haar echtgenoot "Kloske" kregen voor bewezen diensten een erfpachtrecht op een hoevetje met 3 hektaren grond aan de Araucarialaan. En dat voor 99 jaar. Dit vorstelijk cadeau was een formidabele steun voor de arme familie, meteen zoals men toen zei, haar op-help.

Van de voedster en haar prinselijke baby is ooit een foto gemaakt. Zelf heeft prinses Clementine later het hoevetje van "Kloske" gepenseeld. Waar foto en schilderij - dat ooit voor 180 frank werd verkocht - nu schuil gaan, weet niemand meer. Wellicht ergens in de buurt van de Mutsaard, in de schaduw van het koninklijk paleis.

Tot voor een paar jaren was het domein van "Kloske" nog te zien tussen de flatgebouwen aan de Araucarialaan niet ver van de Japanse Toren. Het heeft helaas ook niet kunnen weerstaan aan de drift van de bouwpromotoren.

L. VAN AUDENHAEGE

RUUZE OUVEN NE VAIVER IN LOOKE.

Onlangs is LACA in een conflict verzeild geraakt ... (gelukkig alleen maar als scheidsrechter). Op verzoek van de NEKKER (maandblad van Nekkersdal, Gemeenschapscentrum van Laken) bezorgt een van onze actieve leden geregeld een oude prentbriefkaart waarop vergezichten van Laken staan. Daarbij worden vragen gesteld als : weet U waar deze straat, dat huis, enz... gelegen was.

In het decembernummer werd een foto gepubliceerd die wij ook hier afdrukken. (illustratie 1) De vraag was "Waar was deze plas in Laken te vinden?".

Volgens verklaringen van oude Lakenaars aan ons actief lid, lag deze vijver op de plaats waar nu de Prins Leopold"square" ligt.

Tegen deze zienswijze werd heftig geprotesteerd door twee trouwe LACA-leden die vanaf hun geboorte in Laken wonen en dus met nadruk stellen dat zij Laken heel goed kennen.

Zij beweerden dat het hier de vijver betreft van het park achter het Heilig-Hart-Instituut in Jette en die nu deel uitmaakt van het Koning Boudewijnpark. De huizen die op de kaart te bespeuren zijn, zouden aan de Deprezstraat in deze gemeente staan.

Waren de inlichtingen verstrekt door de eerste informanten dan onjuist ? (er waren er meerderen).

De actieve leden van LACA gingen dus op speurtocht.

Een eerste vaststelling : de prentbriefkaart vermeldt "Bruxelles-Laeken (Heysel) - Bassin de retenue" en niet Jette (zie illustratie 1).

Vervolgens werd ontdekt op een kaart, in 1900 uitgegeven door het Gemeentebestuur van Laken (1), dat waar nu de Leopold"square" ligt, zich inderdaad een vijver bevond. Hij had de vorm van de buitenste omtrek van het cijfer acht (zie illustratie 2).

E. CHRISTIAENS vond dat op een kaart in 1905 uitgegeven door ingenieur GILLET (en gevoegd bij zijn boekje "Les Transformations de Laeken"), ook de achtevormige vijver vermeld wordt in de Leopold"square" (illustratie 3).

GILLET schrijft dat reeds in 1886 de gemeente Laken het probleem van de Molenbeek wilde oplossen; deze wispelturige beek (ruisseau capricieux) veroorzaakte bij hevige regenval geregeld overstromingen in de vallei.

De beek kwam en komt (maar nu overweld) uit Jette (zij loopt daar door het park van de Zusters van het Heilig-Hart-Instituut) en volgde de huidige Duysburghstraat, liep door het Leopoldplantsoen, de Charles Ramaekers- en de Karel Bogaerdstraat. Via de Prins Karel"square" liep zij onder de Sint-Annadreef en de Koninklijke Parklaan, naar de vijvers van het Koninklijk Domein.

In 1897 werd een commissie opgericht die het probleem van de overstromingen zou pogen op te lossen. Besloten werd het overtoelinge water van de beek tijdelijk op te vangen en nadien geleidelijkaan af te laten vloeien om aldus een regelmatige lozing te verkrijgen.

Twee "bassins de retenue" (bekkens om het water op te houden) zouden hiervoor in Laken gebouwd worden.

Uit het artikel van GILLET kan niet met zekerheid afgeleid worden waar deze "bassins de retenue" juist gelegen waren.

Maar op een prachtige prentbriefkaart (uit de verzameling van E. CHRISTIAENS) (de afstempeling van de postzegel is gedateerd 1907) kan dat wel. Zij wordt hierbij gereproduceerd (zie illustraties 4, 5 en 6). Welnu rond de "square" die het latere Prins Leopold-plantsoen werd, is duidelijk te lezen "bassin de retenue". (zie pijl).

Bij nader bekijken van de foto van de vijver, wordt nog duidelijker dat hij inderdaad de "bassin de retenue" van de Prins Leopold"square" is :

- De binnenrondingen van de cijfer-achtfiguur zijn duidelijk op de afbeelding te bespeuren.
- Achteraan rechts van de vijver is een soort sluis te bekennen, die de doorgang uitmaakt naar de loop van de beek in de Charles Ramaekersstraat (toen nog een deel van de de Vrièrestraat).
- Achteraan links boven van de kaart zijn de bomen van de Sint-Albaansberg te zien.
- Het hoge huis met drie verdiepingen en zolder is thans nummer 72 van de Alfred Stevensstraat (toen nog de Fransmanstraat - die tot in de Heizel liep). Rechts ziet men de achterkant van de (lagere) huizen van dezelfde straat.

Voor LACA is het duidelijk dat de "bassin de retenue" wel degelijk in de Prins Leopold"square" gelegen was.

Joris DILLEN

(1) Commune de Laeken, Résidence Royale. Plan général des voies existantes et à créer (uitgegeven door het gemeentebestuur van Laken in 1900).

(2) M.P. GILLET (note de), Ingénieur-Directeur des travaux communaux, ancien officier du Génie); Les Transformations de Laeken, Brussel, 1905.

Hieronder vindt U de data van de drie eerstkomende maandelijkse vergaderingen van onze Geschied- en Heemkundige Kring.

Op het gekende adres : Schildknechtstraat. Telkens om 20 uur.
1020 BRUSSEL.

Deze vergaderingen staan open voor al onze leden en het zou ons genoegen doen in de toekomst te mogen rekenen op een bredere belangstelling. Hoe meer zielenIn deze geest durf ik dan ook besluiten met de welgemeente groet : tot binnenkort !

23 april 1993

28 mei 1993

25 juni 1993.

L. C.

Bruxelles-Laeken (Heysel). — Bassin de retenue.

L. Lagaert, Brux. a)

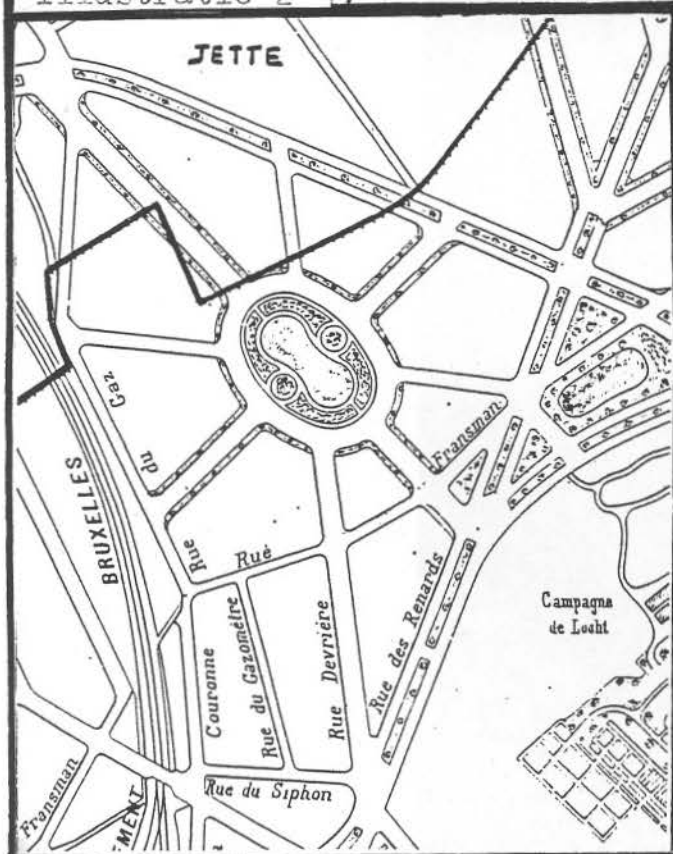
illustratie 1

De betwiste prentbriefkaart met de
"bassin de retenue" (Verzameling: E. CHRISTIAENS)

illustratie 2

UITTREKSELS

illustratie 3

kaart van 1900
(uitgegeven door het gemeen-
tebestuur van LAKEN
(Archief van de stad BRUSSEL

Commune de Laeken

Quartier des abords du
Domaine Royal
et du Boulevard de Grande Ceinture

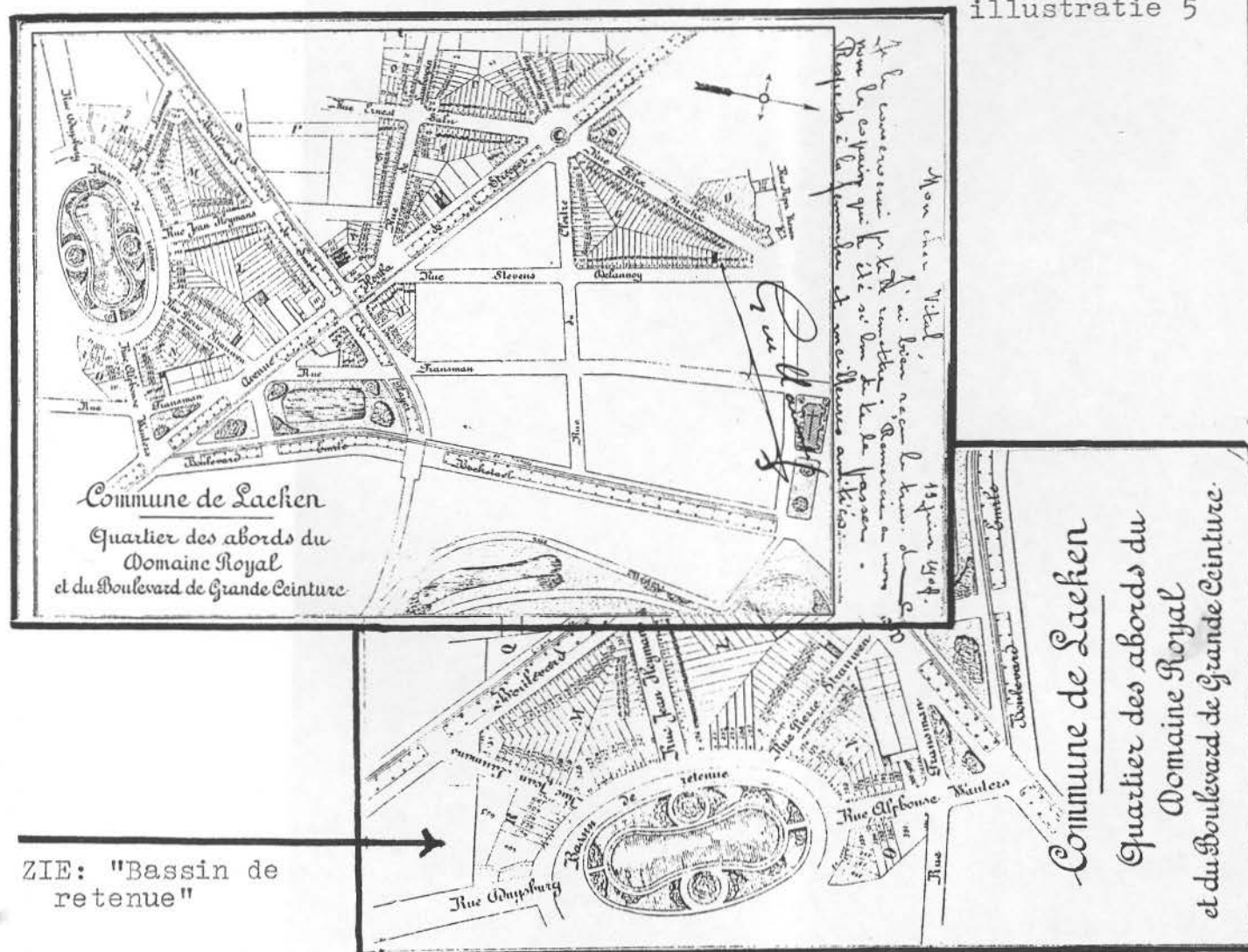
kaart van 1905

(M.P. GILLET)

(Verzameling: E. CHRISTIAENS

illustratie 4

Illustratie 6
uitvergroting ill 5

D I T J E S & D A T J E S

=====

EIGEN LOF.

"Eigen lof stinkt" zegt een Vlaams spreekwoord. Maar wij Belgen zijn vaak te bescheiden, in tegenstelling tot onze burens (Nederlanders, Fransen, enz.). Bovendien komt de lof van anderen.

Wij zijn dus zo fier als een gieter wanneer wij positieve commentaar mogen noteren, zoals : "Het is een degelijk tijdschrift" (een kopstuk van "Monumenten en Landschappen") "Ik lees het van voor naar achter en omgekeerd" (een waardige dame en ook een hooggeplaatste van de Universitaire faculteit St.-Aloysius, nu Katholieke Universiteit Brussel). " Een tof boekje ... of gaarne voortdoen " (idem). ... "Interessante lectuur" (leider van de geschiedkundige kring "Het Graafschap Jette"). "Deze sympathieke kring ... aangename lectuur" (in het "Brussels Dialect", ledenblad van de Academie van het Brussels v.z.w.) in verband met het artikel "nen aave Lookeneir vertelt".

Rubriek : HERKENT U ZE NOG ?

Op het artikelletje in ons vorig nummer kwamen er reacties :

FOTO 1.

Het kleinste jongetje vooraan zou Gustave (Guy) PULINCKX zijn, leerling van de Cadettenschool, arts afgestudeerd aan de Rijksuniversiteit Gent, thans hoger officier bij de zeemacht. Toen de foto gemaakt werd was hij ongeveer zes jaar oud. Hij was de zoon van Gustavus PULINCKX, beroepsmilitair (DTCA of GTLS) :

Défense Terrestre Contre Aéronefs
Grondverweer Tegen Luchtschepen,

geleerd in de St.-Annakazerne, scheidsrechter Belgische Voetbalbond en erkend weerstander. Hij woonde Stevens Delannoystraat 123 en later 121.

FOTO 2.

In ons artikel werd gesteld dat de twee eerste kerels links de gebroeders Frans en Henri DESMEDT waren (zie ook foto 3).

Maar volgens sommige lezers zijn het de gebroeders Hendrik en Walter MARKEY.

Zij woonden in de Stevens Delannoystraat (middenste huis van de nu drie afgebroken woningen). Hun vader, afkomstig uit Adinkerke was Onderstationchef in Schaarbeek. Zij zelf waren lid van het Geheime Leger / Armée Secrète. Walter meldde zich na de bevrijding bij de parachutisten van het Britse Leger. Hij nam deel aan de bevrijdingsoperaties van Denemarken in 1945.

Het huis waar zij woonden werd gemaakt naar de plannen van architect Richard NEYBERGH die ook Schepen van Openbare Werken geweest is en naar wie een van de mooiste lanen van Laken genoemd is (later volgt meer over NEYBERGH).

FOTO_3.

De vierde persoon op de eerste rij was inderdaad Henri DE SMEDT. Deze was zo onthutst "dat zijn foto in een boekske stond", dat hij moest gaan zitten toen men hem het artikel in ons tijdschrift toonde.

De familie DE SMEDT, afkomstig uit Denderbelle bij Dendermonde, baat al sinds vóór de tweede wereldoorlog de drogisterij uit op de hoek van de Reper Vreven- en de Stevens Delannoyststraat (vader René - van Frans en Henri. Thans is de derde generatie : Marc - zoon van Frans - druk doende). Men vond en vindt er van alles. Tot het meest overwachte : zoals kleine veertjes, speciale spijskers, vijzen, draad, onkruidverdelgers, muurhaakjes, potten, pannen, cement, sloten, je kunt het maar niet noemen.

(Informatie : Hans BOGAERTS, Marc DE SMEDT en Denise PULINCKX).

J. D.

	pag.
1. Ten geleide.	1 - 2
2. Kunstschilder Albert BOCKSTAEL. (kleinzoon van burgemeester BOCKSTAEL)	3 - 7
3. Uit de verzameling CAPRON. I.v.m. de nalatenschap van Leopold I.	8 - 10
4. Sint-Annadreef 62. Een mooi verhaal.	11 - 16
5. Aanvullingen (M. DESMARE, E. SALU, P. DE SOETE)	17 - 18
6. De burgemeesters van Laken.	19 - 22
7. Een toemaatje uit de verzameling CAPRON. Brief van Prinses Stephanie aan Goffinet.	23 - 25
8. Over de min van Prinses Clementine en haar kleinzoon-deken.	26
9. Ruuze ouver ne vaiver in Looké.	27 - 30
10. Ditjes en Datjes	31 - 32
11. Inhoud	32
Nutricia	33

MELKFABRIEK NUTRICIA